

Sau 30/4/1975 Việt Nam ngắi ta thắng đắn vắi nhau "Thà chắt biắn cắ còn hắ n sắ ng chung vắ i cắ ng sắ n".

Năm 1982, tôi nhắ t quyắ t đắ a hai đắ a con vắ t biên qua Mắ . Thắ i gian nắ y Việt Nam nắ i đắ y phong trào "vắ t biên", ai cũng lao xao muắ n qua Mắ . Có mắ t câu nói mắ i ngắ i đắ u thuắ c lòng, ngay cắ đắ a con nít cũng nghe "Nắ u cây cắ t đền đắ ng biắ t đi nó cũng đi vắ t biên".

Qua tắ i Mắ mắ i thắ y rõ đắ u nắ y đa sắ là đàn ông xắ lắ gia đình bắ vắ i lắ i nhà mắ t mình đắ n con đi vắ t biên. Sắ dĩ có tình trắ ng nắ y là vì hắ sắ con trai i nhà phắ i đi Nghắ Vắ Quân Sắ nên phắ i lo cho con đi trắ c. Nhắ t là do hoàn cắ nh gia đình tiắ n bắ c ít i không đắ tiắ n đắng cho chắ tàu đắ đắ a cắ nhà đi. Còn có nguyên nhân nắ a là đàn bà con gái đi vắ t biên rắ t bắ t tiắ n, vì sắ cắ p biắ n Thái Lan bắ t đắ c nó hắ m hiắ p, hoắ c bắ t vắ làm vắ , hoắ c bán cho các đắ ng mắ i dắ m. Có ngắ i thì cắ n thắ n lo xa, đắ vắ i nhà cho có mắ t, nắ u chuyắ n vắ t biên không thành, chắ ng con vắ nhà còn có nhà i, công an không biắ t mà tắ ch biên nhà cắ a.

Tắ khoắ ng 1980-1990 Mắ và Việt cắ ng có nhiắ u vắ n đắ tranh chắ p. Nhắ trong vắ n đắ chánh trắ , Quắ c hắ i Mắ tranh cắi bắi bắ luắ t phong toắ Việt Nam, Mắ tìm xác quân nhân Mắ chắ t i Việt Nam (MIA), nhân dân Mắ ý nguyắ n muắ n đắ c minh bắ ch danh sách tù nhân Mắ i Việt Nam (POW) và nhiắ u lắ c đắ c khác rắ t phắ c tắ p nên viắ c bắ o lãnh thân nhân trong chắ ng trắnh ODP (Orderly Departure Program) không đắ c giắ i quyắ t yên xuôi, nay thắ nắ y mai thắ khác, nhắ thắ i tiắ t lúc trắ trắ i, lúc mắ rắ ng lúc bắ tắ c tùy tình hình qua lắ i cắ a hai nắ c. Do đó, ngắ i i Mắ thì buắ n rắ u, thắ ng trông đắ ng trông ngắ i, muắ n gia đình đắ c đoàn tắ đắ mắ nh sắ c chung lo làm ắn. Nhắ ng cũng có nhiắ u chuyắ n xắ y ra không lắ ng đắ c nhắ chắ ng i Mắ lắ y vắ khác, vắ i Việt Nam sang ngang vì vắ chắ ng xa nhau lâu lắ i mắ t liên lắ c, hắ n nắ a tránh không khắ i thối thắ ng xa mắ t cách lòng. Cắ c có nhiắ u gia đình đắ o đắ c tắ t, hắ chắ đắ i nhau tắ năm nắ y tắ i năm khác, chắ trông cắ y vào thắ tắ qua lắ i đắ giắ i tình chắ ng vắ mà thôi, hắ nuôi hy vắ ng sắ có mắ t ngày gia đình đoàn tắ , dù ngày đó rắ t xa, tuắ i tác sắ chắ ng chắ t vắ chắ ng gắ p lắ i nhau trong cắ nh già nua.

Sau năm 1990 nhắ ng gia đình làm đắ n báo lãnh đắ c cắ u xét cho qua Mắ càng ngày càng đắng. Các diắ n iắ u tiên qua Mắ là đoàn tắ vắ chắ ng, HO, con lai Mắ . Nên ghi thêm vào đây mắ t trắ ng huắ ng thắ c tắ đắ đắ ng bào mình nhắ lắ i hoắ c ghi nhân mắ t bắ i cắ nh lắ ch sắ cắ a đắ ng bào mình i hắ i ngoắ i là trắ c đây, trắ c 1990, ngắ i Việt mình "đắ ng thắ nh ắ suy", đàn ông nhiắ u nhắ ng đàn bà con gái rắ t hiắ m, có thắ ví hắ nhắ vàng, kim cắ ng. Nhắ ng sau 1990 chắ ng trắnh ODP giắ i quyắ t mắ nh, thân nhân i Việt Nam qua Mắ đắng, càng ngày đàn bà con gái nói chung là phắ i nắ qua nhiắ u, nhắ vắ y mà đàn ông lúc nắ y có giá chắ t đắ nh trong thắ ng

kể thì tôi giá trị xã hội: thì nhứt đàn bà, nhì con trai, ba con chó, bốn mèo... đàn ông, con trai!

Từ 1990 trở về sau, sự giao thoa giữa hai nước Việt Nam được mở rộng nhờ giới trẻ đi du lịch kinh tế, họ đi du lịch giao thoa giữa hai nước, khuyến khích sinh viên Việt du học Mỹ, Việt công du dẫn cho Việt kiều về thăm nhà... và 5 năm trở lại đây Mỹ lại có chương trình du lịch mở rộng cho Việt Nam nên người mình có dịp qua Mỹ rất đông.

Qua tôi Mỹ, biết rõ đời sống Mỹ, hiểu người Việt Nam thay đổi những ý nghĩ và có người bỏ hẳn các tục lệ, không mua qua sống Mỹ. Mỹ không phải là thiên đường thì được tưởng tượng cho rằng người công dân Hoa-Kỳ đều là các vị tiên ông, tiên bà. Mỹ làm cho tôi bất ngờ có ăn. Được thấy rằng anh chị kia có nhà cao cửa rộng, có xe hơi tân tiến mà ca ngợi họ là nhà tri thức phú vì biết đầu đó là tài sản mà họ đẻ heo nuôi cháo, nhà băng có thể thuê tài sản của họ không biết ngày nào. Trước kia khi người Việt qua Mỹ nhieu, chưa rõ đời sống bên Mỹ, chỉ nghe và thấy trước mắt các Việt kiều về Việt nam đem đống đô la về đổi ra tiền Việt xài rồi rồi thì tưởng rằng Mỹ đi làm kiếm tiền dễ dàng. Việt Nam có tiền tiền đô rồi ngoài đời thì họ mà làm.

Các ông các bà, đó là ông bà người ngoại, cha mẹ chú bác qua Mỹ chăm sóc thì thấy con cái cháu chít mình đi làm việc các nhà đi cày. Việt Nam bác nông dân ban ngày ra ruộng cày bừa dù các nhà nông đêm đêm về nhà ngủ. Còn Mỹ cha mẹ có khi không thấy mặt con ngay cả trong bữa ăn vì chúng đi "cày ngày" lên "cày đêm", nghĩa là đi làm hai jobs để có tiền trả các bills như bill nhà, bill xe, bill điện thoại, bill bảo hiểm, bill của các Master card.

Nhất là Mỹ sau khủng hoảng 11/9/2001 xảy ra New York làm cho kinh tế Mỹ tuột dốc, nên thất nghiệp leo thang. Hiểu gia đình con cái trong nhà 7 người thất nghiệp hết 7. Có người không trả tiền vay mượn ngân hàng bỏ nhà băng kéo nhà, kéo xe. Rồi hiểu trước họ các anh các chị có tiền 401K, IRA nay bỏ thất nghiệp rút tiền họ ra "đốt" trong các sòng bạc Las Vegas, Reno, hoặc các sòng bài địa phương. Tại nên khủng hoảng 11/9 kéo thêm những lưng đống khác. Anh chị kia thì chết theo kiểu, họ mua stock "chết" vì stock. Công nhân nghèo xảy ra hiểu về việc buôn phiến thuốc gia đình ra ngoài xã hội. Vợ chồng bỏ nhau. Con cái bỏ nhà đi hoang. Đời về các người già đã khó khăn càng khó khăn thêm. Thị trường thực phẩm khó khăn. Xã hội kiểm soát giá gạo, bột mì hay tìm kiếm lại làm để phát triển tiền các ông bà già SSI.

Tiền thuốc medical có thể họ không chi không được trả đầy đủ như trước. Công việc làm nay có mai không, hoặc các sự làm việc cho xu hướng giới nhân công; trong khi đó vật giá bên ngoài

leo thang. Xã h ở M x y ra nhi u h n tr c v v c p c a gi t ng i. Ng i Vi t mình thì than van giá th c ph m nhích lên cao. Đi u mà m i ng i dân s ng M ph i lo n m n p là b n kh ng b v n ti p di n các hành đ ng phá ho i an sinh đ kh ng b tình th n đ i s ng dân Hoa k nh b ch t n trong th t , ch t hóa h c gây b nh than. Do hoàn c nh b t n n y, nhà n c M ki m soát g t gao v an ninh phi tr ng, các c quan quan công quy n, b t bu c c dân ph i khai báo đ a ch m i cho s Di Trú (INS) làm cho s t do đi l i c a dân chúng g p muôn đi u khó khăn.

Tu n tr c tôi đi h t tóc, th t ra tôi đ tóc dài h n 3 tháng m i đi h t, hà ti n chút nào hay chút n y. Th y ông ch ti m bu n bu n tôi h i th i th làm ăn c a anh ta:

-Lúc n y làm ăn ra sao h anh Ba? Làm ngh h t tóc ch c ch n không s th t nghi p.

Ông ch c i mà cái mi ng méo x ch trông nh là khóc:

-Xu ng d c thê th m anh i! Anh coi t sáng t i gi là 3 gi m y chi u r i mà chúng tôi 3 ng i th ch c t có hai cái đ u tóc thì l y gì ăn?

Thì ra thiên h cũng nh tôi h i đ u ti t ki m "tích ti u thành đ a". Th c t tóc dài đầu có sao, không có ti n đóng ti n nhà, ti n đi n, ti n xe m i đáng lo ng i.

H t tóc xong tôi đi m t vòng v a hè đ ng ph khám phá ra các ti m cùng m thê th m. Ti m ph r ng đ h n 30 bàn mà ch có m t anh ng i ăn ph và trên bàn có m i ly đá l nh. Gian nhà đánh banh bi-ja không có khách ch i banh ch th y ông ch m t mày nhăn nhó, ch p tay sau đít đi ra đi vào. ch Vi t Nam bán th c ph m ch th y khách hàng xách túi ny-lông đ ng đ n s vài th c ăn ch không đ y xe ch vun đ y nhu y u ph m nh tr c đây.

Đi t qua quán cà phê g p m t ng i b n làm ngh c t c m n đón tôi vào u ng ly cà phê, vì anh em hai ba năm nay m i g p l i. Anh tâm s lúc n y ch nhà b th t nghi p, h nhà t c t c v n n y. Business c a anh b c t gi m 85%. Ngoài ra anh còn th l chuy n gia đình:

- Má tôi đã v i Việt Nam luôn r i. Bà than M bu n quá t i ngày ch bi t đi ra đi vô một mình. Coi h t phim b r i không bi t làm gì n a. B nói n u không đ a b v Việt Nam thì b điên!

- Anh ch đ nh s p x p th nào cho bác gái?

- Còn s p x p th nào h n n a. Má tui tu i ch a 62 không có medical không đ c h ng ti n già, tr i i, má tui còn b thêm cái b nh ti u đ ng n a. M mà không có health insuarance, không medical có b gì vô nhà th ng thì có n c t v n. Ai mà không th ng cha th ng m mu n ông bà trong lúc tu i già g n mình, g n con g n cháu đ giúp đ t cái ăn cái ng nh ng tính t i tính lui v ch ng tôi bàn b c l y n c chót là đ cho má tui rút lui v b n. Cho bà v Việt Nam có m y đ a em tôi săn sóc. M i tháng tôi ráng mót g i v cho bà 50, 100 đô th còn t t h n đây. M cái gì cũng đ t đ . Ti n thì làm không ra.

-Còn hai đ a con trai c a anh công vi c làm ra sao? Có giúp đ gì anh ch ?

L n n y thì b n tôi khóc th t r i:

-Không ph i 2 mà là 3. Hai đ a qua v i tôi và m t đ a gái qua sau tôi b ùo lãnh chung h s v i má nó. C 3 không có vi c làm c 3. Th ng l n th t nghi p h n m t năm lãnh ti n th t nghi p h t r i. Hai đ a nó v Việt Nam r i anh i!

Nghe hoàn c nh c a b n tôi r t xót nh ng không th nào không tò mò:

-T i sao b th t nghi p mà t i nó l i v Việt Nam? Sao không ở đây tìm vi c?

B n tôi tr n m t nhìn tôi có v l lũng:

- H i câu h i ch ng t M lâu nh ng anh không bi t gì v n c M h t.

- Anh nói bi t v M mà bi t v v n đ gì?

B n tôi nói v i v m t đ a đám:

- M tìm vi c thì bao gi m i có? Anh bi t con c a anh hai Tr ng là k s Hardware làm vi c M 5, 7 năm nay b th t nghi p c năm nay bây gi còn n m nhà ch th i thì nói gì hai đ a con tôi ch là technician. Đi v Vi t Nam lúc n y là th ng sách. Vi t Nam giá sinh ho t r , nó v đó ch ăn ch kh i lo t n kém, không ti n ra ng g c d u g c chu i cũng xong, đoi ra ru ng b t cua b t còng hái rau trăm sông, bi n cũng qua b a. M h i anh ch ra ngoài sân ng đ c không? Đoi không ti n l y gì ăn? V Vi t Nam t i nó xài ti n hà ti n m t đ a còn lãnh ti n th t nghi p M g ng nuôi đ a kia. Nói hu ch to t ra cho đ th y hai đ a nó đ đây ti n nhà c a, xe c , ăn u ng có h n ch l m cũng ph i t 1000 t i m t ngàn r i đô trong khi v Vi t Nam hai đ a ch c n 200 đô thì m l m r i. Tr c khi đi tui còn bi u chúng đóng h t ti n b o hi m xe cho đ t n hao. Bên đây tui c t b t đ ng dây đi n tho i hai line cho r . Nhà tr c c 3 phòng bây gi tui ch m n m t phòng garage gói ghém cho đ tr ti n nhà. b nây tui nhóng n u kinh t M ph c h i tui s g i t i nó v apply job.

Bây gi tôi hi u ra đ ng bào mình M ch n con đ ng v Vi t Nam trong lúc n y là đ tránh c n khó khăn n n kinh t M eo sèo què qu t. Dù sao mình v Vi t nam đ i s ng cũng đ th h n, x nghèo ti n nghi gi m thi u, đ i s ng v t ch t thi u th n nh ng đ t m a đ t gió, t c là lánh n n kinh t đó an toàn h n.

Sau khi chào b n ra v tôi nh l i l i b n bè mong đ i kinh t M ph c h i mà th ng c m cho b n và bu n t i s ph n s p t i cho tôi, gia đình tôi. Tôi và 3 đ a con đang làm vi c cho hãng IBM. Tin m i nh t, h i tr a n y radio báo đ ng "Hãng IBM s p cho sa th i 5000 công nhân".

Nghèo ng i ta th ng "b " ti n mua gi y s đ nuôi hy v ng. Tôi, b n tôi, đ ng bào Vi t Nam và t t c US citizen đ u hy v ng 'kinh t s ph c h i', ch "s " bao gi m i đ c Bush t y xóa đ thành câu xác đ nh "kinh t M ph c h i"?